

Sygn. akt II KK 178/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 października 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Jarosław Matras (sprawozdawca)

SSA del. do SN Dariusz Czajkowski

Protokolant Marta Brylińska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Lucjana Nowakowskiego
w sprawie **D. Z.**

oskarżonego z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 1 października 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego na niekorzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 7 lutego 2014 r., zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w W.

z dnia 25 marca 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W. w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

D. Z. został oskarżony o to, że: „w dniu 15 sierpnia 2010 r. około godz. 22:40 w miejscowości S., na drodze 631, na wysokości 33,6 kilometra, kierując samochodem osobowym marki VW Polo, umyślnie naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym określone w art. 3 ust. 1, art. 5 ust. 1, art. 19 ust. 1, art. 22 ust. 1 i 4, art. 45 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 roku prawo o ruchu drogowym oraz § 86 ust. 5, Rozporządzenia Ministrów Infrastruktury oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 lipca 2002 roku w sprawie znaków i sygnałów drogowych w ten sposób, że będąc w stanie nietrzeźwości, to jest 0,7 ‰ alkoholu we krwi, jadąc drogą 631 z kierunku N. w kierunku drogi krajowej nr 8 niewłaściwie obserwował drogę, nie zachował szczególnej ostrożności, nie dostosował techniki i taktyki jazdy oraz prędkości do panujących warunków drogowych, w wyniku czego na prostym odcinku drogi stracił panowanie nad pojazdem, w następstwie czego zjechał na przeciwny pas ruchu, gdzie zderzył się z prawidłowo jadącym z kierunku Z. w kierunku N. samochodem ciężarowym marki DAF, kierowanym przez R. K., w następstwie czego nieumyślnie spowodował obrażenia ciała u pasażerki samochodu VW Polo M. A. w postaci złamania kości nosa, rany ciętej twarzoczaszki, stanowiących - jak wynika z opinii biegłego lekarza - naruszenie czynności narządów ciała na okres powyżej 7 dni w myśl art. 157 § 1 k.k., tj. o czyn z art. 177 § k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. w zb. z art. 178a § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.”

Wyrokiem z dnia 25 marca 2013 r., Sąd Rejonowy w W. uznał oskarżonego D. Z. za winnego popełnienia zarzucanego czynu z tym ustaleniem, iż czyn ten stanowił przestępstwo z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. i za ten czyn na podstawie art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 1 k.k. skazał go na karę roku pozbawienia wolności, przy czym na podstawie art. 69 § 1 i 2 k.k. oraz art. 70 § 1 pkt 1 k.k. wykonanie tej kary warunkowo zawiesił na okres 3 lat, zaś na podstawie art. 71 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na 10 zł. Na podstawie art. 42 § 2 k.k. orzekł wobec oskarżonego zakaz prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych na okres 3 lat, a w oparciu o przepis art. 43 § 3 k.k. nałożył na oskarżonego obowiązek zwrotu dokumentu uprawniającego do prowadzenia pojazdów.

Wyrok ten został zaskarżony przez obrońcę oskarżonego. Zaskarżając wyrok w całości zarzucił mu obrazę przepisów postępowania, tj. art. 4, 5 § 2 oraz art. 7 k.p.k., a w konkluzji wniósł o zmianę wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonego od zarzucanego mu czynu lub o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu tej apelacji Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 7 lutego 2014 r., zaskarżony wyrok uchylił i na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. postępowanie karne przeciwko oskarżonemu o przestępstwo z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. umorzył, a kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał, że przestępstwo z art. 177 § 1 k.k. jest przestępstwem względnie wnioskowym, zaś pokrzywdzona – będąca osobą najbliższą dla oskarżonego – nie złożyła wniosku o ściganie, co skutkowało wystąpieniem negatywnej przesłanki procesowej określonej w art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k.

Kasację od tego wyroku wniósł Prokurator Generalny. Zaskarżając wyrok w całości na niekorzyść oskarżonego zarzucił mu:

„rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa karnego materialnego, tj. art. 11 § 1 k.k. polegające na uchyleniu wyroku Sądu I instancji skazującego D. Z. za czyn z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. i umorzeniu wobec niego postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. wobec braku wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej za czyn z art. 177 § 1 k.k. przy całkowitym pominięciu i nierozważeniu możliwości zakwalifikowania czynu oskarżonego z art. 178a § 1 k.k. w sytuacji gdy D. Z. oskarżony został również o prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości, a Sąd I instancji dokonując redukcji ocen karnych uznał, iż zachowanie to realizujące znamiona czynu z art. 178a § 1 k.k. stanowi współukarane przestępstwo uprzednie i tylko z tego powodu wyeliminował ten przepis z kwalifikacji prawnej przypisanego czynu, co skutkowało bezpodstawnym uwolnieniem oskarżonego od odpowiedzialności karnej za czyn z art. 178a § 1 k.k.”

Tak formułując zarzut kasacji Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W trakcie rozprawy kasacyjnej prokurator Prokuratury Generalnej poparł wniesioną kasację.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest zasadna, aczkolwiek trzeba stwierdzić, iż jej uzasadnienie wskazuje, że rażąca obraza przepisów prawa nastąpiła także w odniesieniu do przepisu art. 11 § 2 k.k., w takim zakresie, w jakim przepis ten obliguje każdorazowo sąd do dokonywania prawnokarnych ocen w sytuacji, gdy przyjęcie określonej pierwotnie kwalifikacji prawnej stało się niemożliwe z uwagi na określone przeszkody procesowe. Do takiego postrzegania i ujmowania treści zarzutu prowadzi wywód na stronie 6 i 7. Trzeba przy tym podkreślić, że trudność z precyzyjnym skonstruowaniem zarzutu kasacji wzięła się w zasadniczej części z wyjątkowo niespójnych wywodów sądu I instancji oraz zaaprobowania rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 15 listopada 2011 r., sygn. V KK 155/11 (LEX nr 1095964), gdzie w tożsamym układzie faktycznym zarzut obraży art. 11 § 1 k.k. został podzielony.

Odnosząc się zatem do tak sprecyzowanego zarzutu stwierdzić należy, iż jest bezsporne, że sąd I instancji w wyroku skazującym przyjął, iż zachowanie oskarżonego polegające na prowadzeniu samochodu w stanie nietrzeźwości i spowodowaniu wypadku drogowego w typie wskazanym w art. 177 § 1 k.k. stanowi jeden czyn (tak zresztą ujął to również prokurator), a zatem i jedno przestępstwo (art. 11 § 1 k.k.), do którego to opisu (kształtu normatywnego) mają zastosowanie znamiona zawarte w kilku przepisach ustawy karnej (zbieg przepisów). O ile prokurator w akcie oskarżenia wskazując właściwą według niego kwalifikację wyraził pogląd, że rzeczywisty zbieg przepisów odnosi się do art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. oraz do przepisu art. 178a § 1 k.k., o tyle sąd *meriti* uznał, że czyn ten winien być zakwalifikowany tylko z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. Podstawą wyeliminowania z kwalifikacji prawnej tego przestępstwa przepisu art. 178a § 1 k.k. było przyjęcie przez sąd I instancji, iż występki z art. 178a § 1 k.k. stanowi współukarane przestępstwo uprzednie (k.161v), zatem, jak to ujął sąd I instancji: „...nie musi znaleźć się w części wyroku określającego kwalifikację zarzucanego i przypisanego czynu...” oraz „...zakwalifikowanie czynu z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. pozwala na

oddanie stopnia bezprawia kryminalnego zachowania sprawcy” (k. 161 v). Przypomnieć należy zatem, że redukcja ocen prawnokarnych z zastosowaniem konstrukcji czynu współukaranego (uprzedniego lub następczego) ma miejsce w sytuacji, gdy przedmiotem ocen są co najmniej dwa czyny w znaczeniu naturalnym (zbieg przestępstw) integralnie ze sobą powiązane, przy czym porównanie różnego stopnia społecznej szkodliwości tych czynów wskazuje, iż skazanie za czyn, którego stopień społecznej szkodliwości jest wyraźnie wyższy, czyni zbyt ciężkim karanie za drugi z tych czynów (por. np. uchwała połączonych Izb Karnej i Wojskowej z dnia 26 czerwca 1964 r., VI KO 57/63, OSNKW 1964, z.10, poz.142; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2002 r., I KZP 1/02, OSNKW 2002, z. 5-6, poz. 35; z dnia 28 marca 2002 r., I KZP 4/02, OSNKW 2002, z.5-6, poz.37; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 maja 2006 r., II AKa 114/06, LEX nr 196114). Na tle właśnie zbiegu czynów w doktrynie wyrażany jest pogląd, iż w przypadku prowadzenia pojazdu w stanie nietrzeźwości i spowodowania wypadku drogowego (art.177 § 1 lub 2 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k.) kierowanie pojazdem w stanie nietrzeźwości uznawać trzeba za czyn współukarany uprzedni, co wyłączałoby przyjęcie realnego zbiegu przestępstw z konsekwencjami w postaci kary łącznej (np. A. Marek, P. Gensikowski, Konstrukcja czynów współukaranych, Prok. i Pr. 2004, nr 10, s.11 - 12). Z kolei podkreśla się również, że w koncepcji zbiegu przepisów (art.11 § 2 k.k.) eliminacja jednego ze zbiegających się przepisów występuje wówczas, gdy zakwalifikowanie zachowania z jednego ze zbiegających się przepisów czyni zbędnym, z punktu widzenia potrzeby oddania zawartości kryminalnej, kwalifikowanie z drugiego przepisu (A. Zoll w: A. Zoll [red.] Kodeks karny. Część ogólna, t. I, wyd. II, s.188). Podstawą takiej eliminacji jest wówczas reguła konsumpcji, przy czym nie chodzi wówczas o „współukaranie”, ale o oddanie w jednej kwalifikacji całej zawartości kryminalnej czynu (A. Zoll, op.cit., s. 189). Zważywszy na to, iż w uzasadnieniu wyroku sądu I instancji pojawiają się zarówno elementy przestępstwa współukaranego, jak i wskazuje się na oddanie pełnej zawartości bezprawia kryminalnego przez kwalifikację z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 §1 k.k., trudno uznać wywód w tym zakresie za spójny i za zrozumiały od strony prawnej.

Nadmienić należy przy tym, że skoro w regule konsumpcji sąd I instancji

postrzegał przeszkodę w kwalifikowaniu jednego zachowania oskarżonego także z przepisu art. 178a § 1 k.k., to trudno nie zauważyć, iż w powołanych przepisach (art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k.) nie sposób znaleźć określenia kwalifikującego sprawcę przestępstwa jako „prowadzącego pojazd mechaniczny”. Sprawcą przestępstwa wypadku komunikacyjnego może być przecież każdy jego uczestnik, a zatem przepis art. 178a § 1 k.k. określający podmiot przestępstwa w nim opisanego wężej niż w przypadku przestępstwa z art. 177 § 1 lub 2 k.k., tj. jako osoby prowadzące pojazd mechaniczny w ruchu lądowym, wodnym lub powietrznym, nie zostaje wyłączony (skonsumowany) ani przez przepis art. 177 § 1 lub 2 k.k., ani tym bardziej przez art. 178 § 1 k.k., który nie określa przecież odrębnego typu czynu zabronionego, a jedynie stanowi okoliczność zaostrzającą odpowiedzialność karną (por. uchwała SN z dnia 16 marca 1999 r., I KZP 4/99, OSNKW 1999, z.5-6, poz. 27; uzasadnienie postanowienia SN z dnia 28 marca 2002 r., I KZP 4/02, OSNKW 2002, z.5-6, poz. 37). Słusznie zatem przyjmuje się, że czyn taki winien być kwalifikowany także z art. 178a § 1 k.k. (R.A.Stefański, Przegląd uchwał Izby Karnej SN., WPP 2003, z.1, s. 88). Nie trzeba też szerzej uzasadniać, iż z kolei przy koncepcji „czynu współukaranego” kwestia pomijalności zachowania wyczerpującego znamiona przestępstwa z art. 178a § 1 k.k. ma znaczenie tylko w przypadku skazania za czyn „główny”; kiedy skazanie takie nie jest możliwe, koncepcja ta traci rację bytu.

W sytuacji, gdy w toku kontroli odwoławczej sąd *ad quem* uznał, że w zakresie zachowania stanowiącego przestępstwo wypadku drogowego z art. 177 § 1 k.k. w zw. z art. 178 § 1 k.k. wystąpiła przeszkoda procesowa w postaci braku wniosku o ściganie (art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 177 § 3 k.k.), to w ramach opisu przestępstwa przyjętego w zaskarżonym wyroku jego obowiązkiem było dokonanie oceny prawnej, czy przeszkoda ta dotyczy wszystkich zachowań w nim opisanych, a więc także i tych, których opis prawny (zawarty w określonym typie czynu zabronionego) został „wyeliminowany” z powodów niecelowości ukarania (koncepcja czynu współukaranego wyrażona przez sąd I instancji), czy też z powodu „oddania pełnej zawartości kryminalnej” (koncepcja konsumpcji). Z uzasadnienia wyroku sądu I instancji wynikało bowiem w sposób oczywisty, że „zredukowanie” oceny prawnej poprzez wyeliminowanie przepisu art. 178 a § 1 k.k.

więzało się z przyjęciem odpowiedzialności za wypadek drogowy z art. 177 § 1 k.k. Skoro zatem oskarżony nie mógł ponieść odpowiedzialności za przestępstwo wypadku drogowego, to eliminacja przepisu art. 178 a § 1 k.k. z obrazu przestępstwa (art. 11 § 2 k.k.) utraciła swoją normatywną podstawę, albowiem nie spełniony został ani warunek oddania pełnej zawartości kryminalnej czynu (istniała przeszkoda w postaci braku wniosku o ściganie), ani też czyn z art. 178 a § 1 k.k. nie miał statusu czynu współukaranego uprzednio (nie wymierzono kary za czyn „główny”). W tym układzie ma rację Prokurator Generalny, że sąd II instancji nie rozważył, z rażącą obrazą art. 11 § 1 i 2 k.k., iż zachowanie oskarżonego zrealizowało znamiona przestępstwa z art. 178a § 1 k.k., które to przestępstwo nie jest ścigane na wniosek, a zatem co do niego nie istniała przeszkoda procesowa. Uchybienie to nie tylko mogło, ale miało istotny wpływ na treść wyroku, albowiem doprowadziło do umorzenia postępowania karnego z art.17 §1 pkt 10 k.p.k. w odniesieniu do przestępstwa z art. 178a § 1 k.k., które nie jest przecież ścigane na wniosek.

Z tych powodów konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy sąd odwoławczy odniesie się do apelacji oskarżonego ponownie, a w przypadku jej niepodzielenia dokona oceny zachowania oskarżonego na płaszczyźnie odpowiedzialności za przestępstwo z art. 178a § 1 k.k.

Z tych względów orzeczono jak w wyroku.